

Ik snap het wel, maar niet zo snel...

Arja Kerpel

Redactielid wij-leren.nl | Projectleider bij Wij-spelen.nl

Als dit kind zo slim, is, waarom is hij dan zo langzaam? Huiswerk maken, spullen pakken, antwoord geven: alles duurt zó lang... Voor sommige ouders en leerkrachten is dit een dagelijkse worsteling. Het probleem is niet dat deze kinderen lui of ongemotiveerd zijn, maar het lukt hen gewoon niet. Hoe komt dat? Ze verwerken informatie langzamer dan andere kinderen. In het boek *Ik snap het wel, maar niet zo snel...* gaan Ellen Braaten en Brian Willoughby in op de vraag: Wat kun je doen voor kinderen met een langzame informatieverwerking?

Het boek bestaat uit drie delen:

- Deel 1: Wat verwerkingsnelheid is. Door te weten waar het precies om gaat, kun je het gedrag van het kind beter begrijpen.
- Deel 2: Het kind helpen om bij te blijven in het dagelijks leven. In dit deel staan praktische tips hoe je het kind kunt helpen.
- Deel 3: Op de hoogte zijn en blijven. In dit deel staan voorbeelden van hoe een diagnose en een behandeling eruit kan zien. Het geeft ook een overzicht van andere informatie die kan helpen. *Deel 3 komt verder niet aan bod in deze recensie.*

Deel 1. Wat is verwerkingsnelheid?

Sommige kinderen zijn van nature snel. Praten, tekenen, rennen; alles ontwikkelt zich in een soepel tempo. Maar... zo gaat het niet bij alle kinderen. Een kind met een lage verwerkingsnelheid doet hier langer over. De verwerkingsnelheid gaat over één of meer van de volgende functies:

- De hoeveelheid tijd die nodig is om informatie waar te nemen. Dit gaat om de zintuigen: de ogen, oren, enz.
- De hoeveelheid tijd die nodig is om informatie te verwerken, een reactie te geven of uit te voeren.

Als definitie geven de auteurs: De verwerkingsnelheid is de tijd die nodig is om een cognitieve taak uit te voeren of de hoeveelheid werk die in een bepaalde tijd kan worden afgemaakt. (blz. 12) Simpel gezegd: de verwerkingsnelheid gaat over de tijd hoe lang het duurt om iets te doen.

Soorten verwerkingsnelheid

De verwerkingsnelheid kunnen merkbaar zijn op drie gebieden:

- Visuele verwerking. Hoe snel het kind informatie waarneemt en doorgeeft aan de hersenen.
- Verbale verwerking. Hoe snel het kind een stimulus hoort en daarop reageert.
- Motorische snelheid. Hoe snel het kind is met de (doorgaans fijne) motoriek, bijvoorbeeld het schrijven.

Hoe kom je erachter of een kind een lage verwerkingsnelheid heeft?

Een officiële diagnose kan alleen een professional stellen, aan de hand van een psychologisch onderzoek. Problemen met de verwerkingssnelheid zijn vaak een aanwijzing voor een ander onderliggend probleem, bijvoorbeeld:

- Een aandachtsprobleem. Dit is in de meeste gevallen zo. Een voorbeeld hiervan is het onoplettendheidstype van ADHD.
- Leermoeilijkheden, zoals dyslexie, taal of leerproblemen.
- Een vorm van autisme.
- Tijdelijke verwerkingssnelheidsproblemen, zoals depressie, angst of heftige gebeurtenissen in de omgeving (het verlies van een ouder).

Er zijn ook kinderen, die geen van deze problemen of stoornissen hebben, en tóch een lage verwerkingssnelheid hebben.

Waar kan een kind met een lage verwerkingssnelheid tegenaanlopen?

Op school:

- Moeite met vloeiend of automatisch verwerken van gesproken informatie.
 - Het luisteren in de les, naar de leerkracht en naar medeleerlingen.
 - Het begrijpen van gepresenteerde stof.
- Moeite met het noteren van informatie, bijvoorbeeld in een schrift of op een toets.
- Langzamer vloeiend lezen.
- Aandacht niet bij een taak kunnen houden. Niet zozeer omdat het kind aandachtsproblemen heeft, maar omdat er teveel informatie tegelijk verwerkt moet worden.
- Het onthouden en opvolgen van eenvoudige instructies, vooral als ze snel gegeven worden.
- Problemen met snel informatie ophalen uit het langetermijngeheugen.
- Moeite om een taak binnen de tijd af te maken.
- Problemen met sociale interacties, omdat het sociale verkeer te snel gaat om het te kunnen verwerken.

Thuis:

- Traag uit bed komen en klaarmaken voor de dag. 's Avonds bij het naar bed gaan duurt alles ook erg lang: tandenpoetsen, douchen.
- Moeite met beslissingen nemen over alledaagse dingen.
- Langzaam eten.
- Moeite met het beginnen aan taken, zoals huiswerk.
- Moeite om taken binnen een redelijke tijd af te maken.
- Moeite met het doen van eenvoudige huishoudelijke klusjes.
- Langzaam informatie uit het geheugen kunnen oproepen.

Wat kun je doen als een kind het tempo niet kan bijbenen?

De auteurs adviseren om te handelen volgens drie A's:

- Accepteren. Zoek informatie over hoe het kind leert, zodat je zijn unieke eigenschappen beter begrijpt. Accepteer dat die eigenschappen belangrijk en waardevol zijn en deel uitmaken van wie hij/zij is.
- Aanpassen. Probeer rekening te houden met de lage verwerkingssnelheid. Hoe dit kan, staat verderop in dit artikel. Help het kind met het ontwikkelen van strategieën, zodat het ook zelf aanpassingen kan maken.
- Advocaat. Probeer om als school en ouders samen een plan te bedenken om het kind te helpen. Het is belangrijk dat anderen het kind begrijpen, en dat het kind leert om zichzelf te begrijpen en voor zichzelf op te komen.

Wat kun je beter niet doen?

De meest voorkomende missers zijn:

- Schreeuwen, gillen en brullen. Als leerkracht of ouder kun je soms wanhopig zijn, maar hoe begrijpelijk het soms ook is: schreeuwen heeft geen effect. Het kind kan er bang van worden, en jij kunt een schuldgevoel krijgen.
- Het kind lui noemen.
- Het werk van het kind overnemen.

Verwerkingssnelheid: wat is het precies?

Na de algemene uitleg over verwerkingssnelheid en een aantal kenmerken, sluit deel 1 af met een hoofdstuk waarin dieper ingegaan wordt op de verwerkingssnelheid. In dit hoofdstuk komen onder andere de volgende drie dingen aan bod:

- Het verschil tussen de verwerkingssnelheid en de executieve functies
- Het verschil tussen de verwerkingssnelheid en de reactietijd
- Cijfers over de verwerkingssnelheid

Verwerkingssnelheid en de executieve functies: wat is het verschil?

Executieve functies stellen ons in staat om taken goed uit te voeren. Het zijn vaardigheden zoals: doelen stellen, plannen, organiseren, prioriteiten stellen, enz. Verwerkingssnelheid is geen ander woord voor executieve functies, maar het is een belangrijke executieve functievaardigheid. Om dit met een voorbeeld duidelijk te maken:

Als het executief functioneren de auto is, dan is de verwerkingssnelheid de motor. Met een snellere, krachtigere motor kan een auto harder rijden.

Verwerkingssnelheid en reactietijd: wat is het verschil?

Reactietijd is een onderdeel van verwerkingssnelheid, maar het is niet hetzelfde. Bij de verwerkingssnelheid gaat het ook om de snelheid waarmee een kind:

- Nieuwe informatie integreert.
- Informatie uit het geheugen ophaalt.
- Bepaalde taken uitvoert.

De verwerkingssnelheid is dus veelomvattender dan alleen de reactietijd.

Cijfers over de verwerkingssnelheid

De auteurs hebben een steekproef gedaan onder de zeshonderd gezinnen in hun praktijk, waarvan veel gezinsleden problemen hebben met de verwerkingssnelheid. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat van de kinderen met een lage verwerkingssnelheid:

- 70% jongen is en 30% meisje.
- 40% heeft taalproblemen.
- 1/3 kampt met sociale problemen.
- 1/3 heeft een vertraagde motorische ontwikkeling.
- 77% krijgt via school of andere instanties extra ondersteuning.

Goed om te onthouden: Als een kind verwerkingsproblemen heeft, wil dat nog niet zeggen dat hij/zij ADHD heeft. En andersom: niet alle kinderen met ADHD hebben problemen met de verwerkingssnelheid. Dit is slechts bij 61% het geval.

Deel 2 Het kind helpen om bij te blijven in het dagelijks leven

Verwerkingssnelheid in het gezin

Een lage verwerkingssnelheid heeft niet alleen invloed op het kind zelf, het is ook een probleem voor het gezin. Het vertraagt alles en iedereen. Als één gezinslid continu achterblijft, kunnen de anderen zich daaraan storen. Het kan ook zo zijn dat een lage verwerkingssnelheid in de familie zit. Hier kun je achter komen door één van de checklists op de bovengenoemde site in te vullen.

Hoe kun je als gezin een kind met een lage verwerkingssnelheid helpen?

- Erken het probleem. Als je het niet accepteert, kan dit tot jaren vol frustraties leiden. Sommige ouders zijn bang dat hun kind dan niet slim is, maar dat staat los van elkaar.
- Kijk of er stressoren (vormen van stress) in het gezin zijn, en probeer daar iets aan te doen.
- Leren, leren, leren. Hoe meer je weet, hoe beter je de dagelijkse problemen begrijpt en kunt aanpakken. Je zult waarschijnlijk ook minder gefrustreerd en ongeduldig zijn, als je begrijpt dat je kind je dit niet aandoet, maar dat het juist zijn/haar best doet. Onderneem positieve stappen: zoek informatie, raadpleeg een kinderpsycholoog, overleg met de leerkracht, enz.

Verwerkingssnelheid en het leven thuis

Hoe kan het dat mijn dochter een half uur doet over het opruimen van haar wasgoed? De vaatwasser uitpakken? Een drama! Ga zo maar door... Wat zijn praktische strategieën voor thuis?

- Doe dingen op dezelfde tijd, dezelfde dag, dezelfde plaats. Geef duidelijkheid over wat die dag gebeurt en maak een schema om de snelheid op te voeren.
- Verander de manier waarop je over dingen praat. Pas tempo, toon en complexiteit aan.
- Houd de klok in de gaten. Help het kind met timemanagement.
- Acties en beelden zeggen meer dan woorden. Gebruik daarom verbale en visuele middelen om je kind te helpen informatie sneller te verwerken.

Verwerkingssnelheid in de klas

Is je kind zenuwachtig, of juist ontspannen? Altijd aan het afraffelen, of maakt het niets af? Kinderen met een lage verwerkingssnelheid laten niet allemaal dezelfde signalen zien. Ze zijn doorgaans in te delen in één van deze drie categorieën:

- Kinderen die chillen. Ze weten dat het hen niet zo snel lukt, en gedragen zich alsof dat ze niets kan schelen.
- Kinderen die nerveus zijn. Ze weten dat ze niet snel zijn, dat maakt hen zenuwachtig. Daardoor duurt alles nog langer.
- Kinderen die de weg kwijt zijn. Ze zijn zelden op het goede moment op de goede plek.

De ideale schoolomgeving

Kinderen met een lage verwerkingssnelheid hebben een leerkracht nodig die:

- Empathisch is.
- Gevoel voor humor heeft.
- Rekening houdt met de werkbelasting.

Stel jezelf als leerkracht de volgende vragen:

- Doet de omgeving recht aan de leerstijl van deze leerling?
- Kan de leerling zich maximaal concentreren in deze omgeving?
- Krijgt de leerling voldoende de kans om zijn vaardigheden te oefenen, zodat het na verloop van tijd sneller gaat?
- Krijgt de leerling precies voldoende informatie te verwerken en raakt hij/zij niet overbelast door het tempo of de hoeveelheid?
- Zorg ik voor een maximale verwerkingssnelheid, door structuur en aansluiten bij vaardigheden en kennis?

Kinderen met een lage verwerkingssnelheid hebben een school nodig die:

- Openstaat voor samenwerking tussen leerkracht, ouders en externen.
- Aandacht heeft voor de individuele verschillen.
- Geen rommel in de klas.
- Genoeg pauzes.
- Flexibele indeling van de leerlingen.

Praktische strategieën voor aanpassingen op school

- Zorg ervoor dat het kind voldoende – vaak extra- tijd krijgt. Bijvoorbeeld bij toetsen en huiswerkopdrachten.
- Leer je kind timemanagement.
- Zorg voor extra exemplaren van leerboeken om thuis te houden.
- Zet technologie in om tijd te besparen.
- Zorg voor opdrachten met een heldere structuur en een duidelijke presentatie.
- Vermijd multitasking.

Verwerkingssnelheid en sociale relaties

Casus - 'Ik heb niemand om mee te spelen op het plein', klaagt Job. Vinden andere kinderen hem niet aardig? Dat is het probleem niet. Maar Job is vaak pas halverwege de pauze zo ver dat hij zijn jas aanheeft en buiten is. De anderen hebben dan allang partijen gemaakt voor het voetballen. En soms denkt Job zelf erg lang na voordat hij weet wat hij wil doen. Zó lang, dat de pauze alweer om is voordat hij een keuze gemaakt heeft.

Kinderen met een lage verwerkingssnelheid lopen een groter risico op sociale problemen: circa 50% van deze kinderen heeft hier last van. In percentages uitgedrukt zijn de meest voorkomende problemen:

- Sociale communicatie: 51% heeft moeite met soepele beurtwisseling tijdens gesprekken. Ook kan de sociale interactie gekunsteld of onbeholpen lijken, omdat het veel tijd kost om een reactie te bedenken.
- Sociaal inzicht: 54% heeft moeite met het oppikken van sociale signalen van leeftijdgenoten.
- Sociale cognitie: 50% geeft aan dat ze niet op dezelfde golflengte zitten als leeftijdgenoten.

Meestal zijn deze problemen licht tot matig. Slechts 7% heeft ernstige sociale problemen, maar vaak is er bij deze kinderen met aan de hand dan alleen een lage verwerkingssnelheid.

Hoe kun je kinderen begeleiden bij sociale situaties?

Enkele tips:

- Leer hen op een goede manier een gesprek te vertragen. Zoals: 'Wacht even, daar moet ik even over nadenken'.

- Leer hen verduidelijkingsvragen stellen. Zoals: 'Wat bedoel je daarmee?'
- Leer hen om mee te gaan in het tempo van het gesprek en actief te luisteren, door te knikken of door korte opmerkingen. Zoals: 'Dat is interessant.'
- Leer hen om de aandacht te richten op degene die aan het woord is. Zoals aankijken.
- Leer hen om onderliggende gevoelens te begrijpen, die tot uiting komen in de lichaamstaal en stembuigingen van de ander.

De emotionele kosten van een lage verwerkingssnelheid

Een lage verwerkingssnelheid kan zorgen voor emotionele problemen. Zoals een lage eigenwaarde, depressie en angst. Hoe kun je het kind hierin helpen?

- Temper emotionele gesprekken. (tegen angst)
- Help met het vinden van een gebied waarop je kind goed presteert. (tegen lage eigenwaarde)
- Zorg voor meer plezierige activiteiten. (tegen depressie)
- Overweeg therapie bij een geschikte therapeut.

Tot slot

Het boek *Ik snap het wel, maar niet zo snel...* maakt duidelijk hoe het is voor een kind om een lage verwerkingssnelheid te hebben. Wat de auteurs ook aangeven: meer kennis zorgt voor meer begrip. Deze kinderen hebben het zo nodig dat ze goed begrepen worden, en goede begeleiding krijgen. In het boek staan veel praktische tips voor het begeleiden van deze kinderen, zowel thuis als op school. Daarom is het een aanrader voor ieder die deze kinderen begeleidt.

Bestellen

N.a.v. Braaten, Ellen en Willoughby, Brian (2015). *Ik snap het wel, maar niet zo snel...* Amsterdam: Hogrefe Uitgevers. 157 blz. ISBN 978 079 729975. € 24,95.